

Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ

**επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων για τη**

**«Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα
ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης»**

Ιούλιος 2016

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με το Ν 2667/1998 σύμφωνα με κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων». Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από τριάντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τη «Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης»¹

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Με την από ΑΠ 687/6.7.2016 επιστολή του Γενικού Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εστάλη στην ΕΕΔΑ προς ενημέρωση και τυχόν παρατηρήσεις το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (εφεξής «ΣχΝ»), με τίτλο «Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης».

Το ΣχΝ εστάλη, προτού τεθεί σε [δημόσια διαβούλευση](#)², στην Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (εφεξής «ΕΕΔΑ»), η οποία, ως το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου και δεδομένου ότι τα υπό ρύθμιση ζητήματα εμπίπτουν στην κατά νόμο αρμοδιότητά της, κρίνει αναγκαίο να διατυπώσει τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

Παρατηρήσεις επί της διαδικασίας νομοθέτησης

Το παρόν ΣχΝ έρχεται να προστεθεί σε σειρά λοιπών Σχεδίων Νόμων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που πρόκειται να κατατεθούν, εντός βραχείας προθεσμίας, στη Βουλή και για τα οποία η δημόσια διαβούλευση έχει ήδη ολοκληρωθεί. Πρόκειται μάλιστα για Σχέδια Νόμων που στην πλειοψηφία τους ρυθμίζουν ζητήματα σημαντικής βαρύτητας για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα και τα οποία η ΕΕΔΑ έχει διαχρονικά αναδείξει στα κείμενά της³.

¹ Οι παρούσες Παρατηρήσεις εγκρίθηκαν από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ. Επιμέλεια σύνταξης: Α. Τσαμπή, Επιστημονική συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ. Στην επεξεργασία του κειμένου ελήφθησαν υπόψη οι συμβολές των μελών της ΕΕΔΑ: Γ. Σταυρόπουλου, Προέδρου της ΕΕΔΑ (Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου), Ε. Βαρχαλαμά, Β' Αντιπροέδρου της ΕΕΔΑ (Μέλος της ΕΕΔΑ ορισθέν από τη ΓΣΕΕ), Β. Καρύδη, Αν. Συνηγόρου του Πολίτη, Φ. Ιατρέλλη, Μέλους της ΕΕΔΑ ορισθέντος από το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας, Σ. Απέργη, Μέλους της ΕΕΔΑ ορισθέντος από το Συνασπισμό Ριζοσπαστικής Αριστεράς και Σ. Βιδάλη, Μέλους της ΕΕΔΑ, Εκπροσώπου του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης.

² Το ΣχΝ «Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης» αναρτήθηκε σε δημόσια διαβούλευση στις 12 Ιουλίου 2016. Η δημόσια διαβούλευση θα παραμείνει ανοικτή σε σχόλια έως 22 Ιουλίου 2016.

³ ΣχΝ για την [«Παροχή νομικής βοήθειας σε φυσικά πρόσωπα»](#) (ολοκλήρωση διαβούλευσης 5 Ιουλίου 2016), ΣχΝ για την [«Αναδιοργάνωση των υποθηκοφυλακείων της χώρας»](#) (ολοκλήρωση διαβούλευσης 5 Ιουλίου 2016), ΣχΝ για [«Παράβολα και τέλη ενδίκων βοηθημάτων και διαδικαστικών πράξεων και δικαστικά έξοδα»](#) (ολοκλήρωση διαβούλευσης 5 Ιουλίου 2016), ΣχΝ για την [«Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φύλης, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας ασθένειας, ηλικίας, οικογενειακής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου και άλλες Διατάξεις»](#) (ολοκλήρωση διαβούλευσης 13 Ιουλίου 2016).

Το γεγονός ότι η ρύθμιση επιμέρους ζητημάτων επιχειρείται στο πλαίσιο περισσοτέρων του ενός Σχεδίων Νόμων, και όχι σωρευτικά σε ένα, αποτιμάται θετικά καθώς βρίσκεται σε συμφωνία με τις συστάσεις που έχει απευθύνει σχετικά η ΕΕΔΑ. Πράγματι, στο πλαίσιο της προ μηνών εξέτασης του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων με τίτλο «Σύμφωνο συμβίωσης και άλλες διατάξεις», η ΕΕΔΑ είχε και πάλι επισημάνει ότι η σωρευτική νομοθέτηση διαφορετικών ζητημάτων στο πλαίσιο ενός κειμένου νόμου συνιστά παραβίαση της συνταγματικά προβλεπόμενης νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας (τυπική αντισυνταγματικότητα), η οποία δεν μπορεί ούτε να προσβληθεί από τον πολίτη, ούτε να ελεγχθεί αλλιώς δικαστικά, και εγκυμονεί τον κίνδυνο της υποβάθμισης των διαφορετικών αλλά εξίσου σοβαρών υπό νομοθέτηση θεμάτων⁴.

Η αντιμετώπιση του ως άνω ζητήματος δεν επαρκεί, όμως, για τη διασφάλιση μίας ποιότητας νομοθέτησης που θα εγγυάται επαρκώς την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το γεγονός ότι τίθενται, εντός ιδιαιτέρως σύντομου χρονικού διαστήματος, προς παράλληλη κατάθεση στη Βουλή σειρά νομοσχεδίων καθιστά αβέβαιο τον έγκαιρο και αποτελεσματικό έλεγχο της συμβατότητάς τους με το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η ΕΕΔΑ στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της διατίθεται να συμβάλει με τον πληρέστερο δυνατό τρόπο στην εξέταση των υπό κατάθεση Σχεδίων Νόμων. Η παράλληλη όμως κατάθεση μεγάλου αριθμού Σχεδίων Νόμου, με σύντομη προθεσμία δημόσιας διαβούλευσης, σε συνδυασμό με την μη έγκαιρη - πλην εξαιρέσεων⁵ - αποστολή των Σχεδίων Νόμων για παρατηρήσεις στην ΕΕΔΑ, υπονομεύουν την προσπάθεια επαρκούς ελέγχου των υπό νομοθέτηση διατάξεων. Μάλιστα, στην ΕΕΔΑ δεν αποστέλλονται οι Αιτιολογικές Εκθέσεις των Σχεδίων Νόμων που αποτελούν κείμενα απαραίτητα προς τον σκοπό της πλήρους αποτίμησης του περιεχομένου των Σχεδίων Νόμων.

Το γεγονός αυτό, το οποίο είναι άλλωστε επαναλαμβανόμενο, καθιστά και πάλι επίκαιρη τη διαχρονική σύσταση της ΕΕΔΑ για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού για την αποτίμηση των επιπτώσεων - ιδίως των κανονιστικών ρυθμίσεων - στα δικαιώματα του ανθρώπου⁶.

⁴ Βλ. [Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»](#) (2015).

⁵ Εξαιρέση αποτελούν το παρόν ΣχΝ και αυτό για την «[Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας ασθένειας, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου και άλλες Διατάξεις](#)».

⁶ Βλ. ιδίως το Παράρτημα υπό τον τίτλο «IV. Η Ανάλυση Επιπτώσεων στα Δικαιώματα του Ανθρώπου ως μέσο για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ιδίως σε περιόδους οικονομικής κρίσης», στη [Δήλωση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου \(ΕΕΔΑ\) για την επίδραση των συνεχιζόμενων μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου](#) (2015).

Υπό το φως των ανωτέρω, η ΕΕΔΑ περιορίζεται στις κάτωθι επισημάνσεις και επιφυλάσσεται για την ανάλυση των λοιπών ζητημάτων που άπτονται της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε χρόνο και υπό συνθήκες που αρμόζουν στο κύρος της θεσμικής της αποστολής.

Παρατηρήσεις επί των ρυθμίσεων του Σχεδίου Νόμου

Γενική αποτίμηση

Η σύσταση και αποτελεσματική λειτουργία ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού μηχανισμού διερεύνησης καταγγελιών για την αστυνομική κακομεταχείριση, αποτελεί πάγια σύσταση της ΕΕΔΑ⁷.

Το παρόν ΣχΝ καλείται να ρυθμίσει εκ νέου τα ζητήματα που αφορούν έναν τέτοιο μηχανισμό. Πράγματι, με το παρόν ΣχΝ συστήνεται *Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης* (εφεξής «*Εθνικός Μηχανισμός*»), σε αντικατάσταση του *Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας* που είχε συσταθεί με το άρθρο 1 του Ν 3938/2011⁸ στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

Κατόπιν καταδικαστικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ για παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της ΕΣΔΑ⁹, εκθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων (εφεξής ΕΠΒ),¹⁰ του

⁷ Βλ. για τη σχετική επισκόπηση, ΕΕΔΑ, [Παρατηρήσεις επί του Σχεδίου Δεύτερης Περιοδικής Έκθεσης της Ελληνικής Δημοκρατίας για το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα](#) (2013), σελ. 32 επ.

⁸ Βλ. και Ν 4249/2014.

⁹ Ενδεικτικά: υπό το Άρθρο 2 ΕΣΔΑ (βλ. ΕΔΔΑ, *Μακαρατζής κατά Ελλάδας* [αριθ. προσφ. [50385/99](#)], 20.12.2004, ΕΔΔΑ, *Καραγιαννόπουλος κατά Ελλάδας* [αριθ. προσφ. [27850/03](#)], 21.6.2007, ΕΔΔΑ, *Celiknku κατά Ελλάδας*, 05.07.2007, ΕΔΔΑ, *Λεωνίδης κατά Ελλάδας* [αριθ. προσφ. [43326/05](#), 08.1.2009]. Υπό το Άρθρο 3 της ΕΣΔΑ και εν προκειμένω για κακομεταχείριση των προσφευγόντων από την Αστυνομία (βλ. ΕΔΔΑ, *Μπέκος και Κουτρόπουλος κατά Ελλάδας*, [αριθ. προσφ. [15250/02](#)], 13.12.2005, ΕΔΔΑ, *Zelilof κατά Ελλάδας* [αριθ. προσφ. [17060/03](#)], 24.5.2007, ΕΔΔΑ, *Galotskin κατά Ελλάδας* [αριθ. προσφ. [2945/07](#)], 14.1.2010, ΕΔΔΑ, *Στεφάνου κατά Ελλάδας* [αριθ. προσφ. [2954/07](#)], 22.4.2010).

¹⁰ Βλ. CPT, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 September to 5 October 2001*, CPT/Inf (2002) 31 (20.11.2002), παρ. 11-22, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 August to 9 September 2005*, CPT/Inf (2006) 41 (20.12.2006), παρ.12-21, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 20 to 27 February 2007*, CPT/Inf (2008) 3 (8.2.2008), παρ. 11-20, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 23 to 29 September 2008*, CPT/Inf (2009) 20 (30.6.2009), παρ. 10-18, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 17 to 29 September 2009*, CPT/Inf (2010)33 (17.11.2010), παρ. 16. Βλ. και την τελευταία σχετική έκθεση, CPT, *Report to the Greek Government on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 14 to 23 April 2015*, CPT/Inf (2016) 4 (1.4.2016), παρ. 9.

ΣτΠ¹¹, της Επιτροπής του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων¹² και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας¹³ που είχαν θέσει επανειλημμένως και το ζήτημα της ανεπαρκούς ή μη αποτελεσματικής διερεύνησης των καταγγελιών περί κακομεταχείρισης είτε στο πλαίσιο πειθαρχικού είτε και ακόμα δικαστικού ελέγχου, η ΕΕΔΑ είχε αρχικά καλωσορίσει την ίδρυση του *Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας*¹⁴.

Εντούτοις, το *Γραφείο Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας* δεν κατάφερε να λειτουργήσει προσηκόντως. Επιπλέον, όπως είχε παρατηρήσει εξ αρχής η ΕΕΔΑ, θεσμικά η λειτουργία του διεπόταν από επιμέρους διατάξεις που δεν ανταποκρίνονταν στις ανάγκες που καλούνταν να καλύψει και στο σκοπό που όφειλε να εκπληρώσει¹⁵. Όπως παρατήρησε και η Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων ο ρόλος του εξαντλούταν στην εξέταση του παραδεκτού των προσφυγών-καταγγελιών οι οποίες στη συνέχεια αναπέμπονταν στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο των σωμάτων ασφαλείας για περαιτέρω διερεύνηση¹⁶.

Η ΕΕΔΑ είχε καλέσει σε αναμόρφωσή του ως άνω πλαισίου, βάσει των συστάσεων των διεθνών οργάνων ελέγχου, όπως αυτών που περιλαμβάνονται στη Γνώμη του Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα πρότυπα που πρέπει να πληροί ένας ανεξάρτητος και αποτελεσματικός μηχανισμός διερεύνησης καταγγελιών κατά της αστυνομίας σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ¹⁷.

Είναι υπό το φως αυτών των προτύπων που η ΕΕΔΑ καλείται και αυτή τη φορά να εξετάσει το θεσμικό πλαίσιο του υπό σύσταση *Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας*, ακόμη περισσότερο όταν το παρόν ΣχΝ δεν προβλέπει την ίδρυση νέας ανεξάρτητης αρχής αλλά ουσιαστικά μεταφέρει τις αρμοδιότητες του Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Συνήγορο του Πολίτη, διατηρώντας σε σημαντικό ποσοστό αυτούσιες τις ρυθμίσεις του Ν 3938/2011.

Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ αποτιμά κατ'αρχην θετικά την μεταφορά των αρμοδιοτήτων σε μία ανεξάρτητη αρχή όπως είναι ο Συνήγορος του Πολίτη, θεωρώντας ότι η θεσμική του

¹¹ ΣτΠ, *Ετήσια Έκθεση 2006*, σελ. 68-69, *Ετήσια Έκθεση 2007*, σελ. 68-69. Βλ. και [Ειδική έκθεση: Πειθαρχική-διοικητική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων](#), Ιούλιος 2004.

¹² Committee Against Torture, *UN Committee against Torture: Conclusions and Recommendations, Greece*, 10 December 2004, CAT/C/CR/33/2 και UN Committee Against Torture (CAT), *Concluding observations of the Committee against Torture*, 27 June 2012, CAT/C/GRC/CO/5-6, παρ. 13.

¹³ ECRI, *ECRI Report on Greece*, CRI(2009)31 (15.9.2009), παρ. 175-179.

¹⁴ Βλ. και CPT, *Report to the Government of Greece on the visit to Greece carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 19 to 27 January 2011*, CPT/Inf (2012) 1 (10.1.2012), παρ. 88-90.

¹⁵ ΕΕΔΑ, [Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη "Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις"](#) (2010).

¹⁶ Committee against Torture, *Conclusions and Recommendations: Greece, op. cit.*, παρ. 13.

¹⁷ Commissioner for Human Rights, [Opinion concerning Independent and Effective Determination of Complaints against the Police](#), CommDH(2009)4, 12.3.2009.

ανεξαρτησία αφενός και η πρακτική του εμπειρία¹⁸ αφετέρου αποτελούν εγγύα για την αποτελεσματικότερη ανταπόκριση στις ανάγκες που καλείται να καλύψει ένας μηχανισμός διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας¹⁹.

Εντούτοις, το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο δεν αντιμετωπίζει τα θεσμικά κενά και τις παθογένειες του προηγούμενου πλαισίου που ενδεικτικά αναλύονται αμέσως πιο κάτω.

Ειδικότερα ζητήματα

Άρθρο 1 παρ. 1, 4, 5, 6 και 9 : Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας και πειθαρχικός έλεγχος

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του παρόντος ΣχΝ, ο «Συνήγορος του Πολίτη ορίζεται ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας με αρμοδιότητα τη συλλογή, την καταγραφή, την αξιολόγηση, την οίκοθεν διερεύνηση ή την περαιτέρω προώθηση προς άσκηση πειθαρχικού ελέγχου²⁰ στις αρμόδιες Υπηρεσίες» των καταγγελιών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΣχΝ.

Η διάταξη αυτή παρέχει στον υπό σύσταση *Εθνικό Μηχανισμό* ευρύτερες αρμοδιότητες από αυτές που διέθετε το *Γραφείο Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας* του Ν 3938/2011. Πράγματι, ο υπό σύσταση *Εθνικός Μηχανισμός* μπορεί να προωθεί τις καταγγελίες που δέχεται «προς άσκηση πειθαρχικού ελέγχου» ενώ η αντίστοιχη αρμοδιότητα του *Γραφείου* περιοριζόταν στην περαιτέρω προώθηση «προς διερεύνηση» στις αρμόδιες Υπηρεσίες. Για τις περιορισμένες αυτές αρμοδιότητες η ΕΕΔΑ είχε εκφράσει τις αντιρρήσεις της, επισημαίνοντας ότι ο ρόλος του *Γραφείου* περιοριζόταν με τον τρόπο αυτό «σε μία κρίση επί του παραδεκτού και μόνο της καταγγελίας κάτι που σαφώς δεν ανταποκρίνεται στην ουσία του αιτήματος και της ανάγκης ίδρυσης ανεξάρτητου μηχανισμού διερεύνησης καταγγελιών»²¹.

¹⁸ Βλ. τις παλαιότερες παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ για την απουσία πρόβλεψης επιστημονικού και πολιτικού προσωπικού, αναγκαίου για τη στήριξη της λειτουργίας του Γραφείου (ΕΕΔΑ, [Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη "Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις"](#), *op. cit.*). Ο Συνήγορος του Πολίτη με αλληπάλληλα πορίσματά, με την Ειδική Έκθεση [«Πειθαρχική-διοικητική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων»](#) (2004) και σχεδόν σε κάθε Ετήσια Έκθεσή του από το 1998 μέχρι σήμερα, εντοπίζει και διατυπώνει μακρά σειρά αναλυτικών παρατηρήσεων για ποικίλες πλημμέλειες στη μέχρι στιγμής διενέργεια διοικητικών εξετάσεων ιδίως από την ΕΛ.ΑΣ.

¹⁹ Εκτός του νέου Μηχανισμού, ο Συνήγορος του Πολίτη διατηρεί, φυσικά, τη γενική αρμοδιότητά του και για καταγγελίες κάθε άλλου περιεχομένου, οι οποίες θα συνεχίσουν να διερευνώνται με τα υπάρχοντα νομοθετημένα μέσα του Ν 3094/2003, επί πλέον δε, ειδικά για τα Καταστήματα Κράτησης, με τις διαδικασίες του *«Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης των Βασανιστηρίων»* βάσει του ν. 4228/2014 (Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων).

²⁰ Προσδίδεται έμφαση από τον συντάκτη του παρόντος.

²¹ ΕΕΔΑ, [Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη "Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις"](#) *op. cit.*

Παρόλο που με τη νέα ρύθμιση προβλέπονται ευρύτερες αρμοδιότητες για το νέο *Εθνικό Μηχανισμό*, η ΕΕΔΑ κρίνει εντούτοις ότι αυτές δεν επαρκούν για την εγγύηση της πλήρους και αποτελεσματικής λειτουργίας ενός ανεξάρτητου μηχανισμού διερεύνησης της αστυνομικής αυθαιρεσίας, στο μέτρο ιδίως που η προώθηση αφορά μόνο την άσκηση πειθαρχικού ελέγχου και που ο έλεγχος αυτός τελικά διενεργείται από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα²².

Μάλιστα, σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4 του Άρθρου 1 και το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 8 του Άρθρου 1 του ΣχΝ²³, το πόρισμα του Συνηγούρου του Πολίτη δεν είναι δεσμευτικό για την κρίση των πειθαρχικών οργάνων, τα οποία με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία μπορούν να αποκλίνουν.

Το κατά πόσον μια αιτιολογία είναι πράγματι ειδική και εμπειριστατωμένη μόνο τα δικαστήρια είναι αρμόδια να κρίνουν δεσμευτικά, με όλες τις αρνητικές συνέπειες που συνεπάγεται η ανάγκη προσφυγής και στην περίπτωση αυτή στη Δικαιοσύνη. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι θα ήταν χρήσιμο ο νομοθέτης να προβλέψει τη δεσμευτικότητα του πορίσματος του Συνηγούρου του Πολίτη χωρίς δυνατότητα απόκλισης. Εναλλακτικά, αντί της δυνατότητας απόκλισης θα μπορούσε να παρέχεται στα πειθαρχικά όργανα το δικαίωμα να ζητήσουν από το Συνηγόρο του Πολίτη επανεξέταση της υπόθεσης, οπότε το νέο πόρισμα θα ήταν πλέον δεσμευτικό άνευ ετέρου.

Δεδομένου, δε, επίσης ότι και στο παρόν ΣχΝ παραμένει η διάταξη που προβλέπει ότι (Άρθρο 1 παρ. 9) «[η] λειτουργία του Συνηγούρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας δεν υποκαθιστά τις υφιστάμενες δομές υποβολής και εξέτασης καταγγελιών αυθαιρεσίας σε άλλα όργανα ή αρχές», παραμένουν τα ευρύτερα ερωτήματα για τη σχέση του νέου *Μηχανισμού* με τα όργανα πειθαρχικού ελέγχου των σωμάτων ασφαλείας και ιδίως: α) εάν ο *Μηχανισμός* κρίνει μία καταγγελία ως απαράδεκτη, μπορεί στη συνέχεια ο καταγγέλλων να υποβάλει την καταγγελία του στην Αστυνομία; β) οι καταγγελίες που υποβάλλονται στα σώματα ασφαλείας και που *prima facie* εμπίπτουν στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του *Μηχανισμού* πρέπει να διαβιβάζονται σε αυτόν ή μπορούν να επιληφθούν εξ αρχής τα σώματα ασφαλείας²⁴;

²² Βλ. Commissioner for Human Rights, [Opinion concerning Independent and Effective Determination of Complaints against the Police](#), *op. cit.*, παρ. 80 επ. Η προσδοκία ότι μετά από την διερεύνηση της καταγγελίας θα ακολουθήσουν ποινικές ή πειθαρχικές διαδικασίες σε βάρος του προσώπου για το οποίο υπάρχει ένδειξη αυθαιρεσίας κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό για την αντιμετώπιση της ατιμωρησίας. Ανάλογα και με το νομικό και συνταγματικό σύστημα κάθε Κράτους, ορισμένοι ανεξάρτητοι θεσμοί με αρμοδιότητες ανεξάρτητου μηχανισμού διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας διαθέτουν την αρμοδιότητα για ποινική δίωξη των υπευθύνων παραπέμποντας στο αρμόδιο προς αυτό όργανο.

²³ Για τις περιπτώσεις αντίστοιχα της οίκοθεν διερεύνησης μίας καταγγελίας ή περιστατικού και για την μετά από προώθηση της καταγγελίας σε πειθαρχικό όργανο.

²⁴ Η ΕΕΔΑ έχει ήδη επισημάνει ότι ακόμα και αν η απόρριψη μίας καταγγελίας ως απαράδεκτη λόγω αναξιπιστίας δεν συνεπάγεται ότι δεν μπορεί να υποβληθεί σε άλλα όργανα προς διερεύνηση, το γεγονός ότι θα

Στα ερωτήματα αυτά προστίθενται και σειρά άλλων καθώς το κείμενο του Σχεδίου νόμου παραμένει αόριστο και ασαφές σε πολλά σημεία. Επί παραδείγματι, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι δυνάμει της παραγράφου 1 του Άρθρου 1, παρέχεται στο Συνήγορο του Πολίτη η δυνατότητα συλλογής, καταγραφής, αξιολόγησης, οίκοθεν διερεύνησης ή περαιτέρω προώθησης προς άσκηση πειθαρχικού ελέγχου, χωρίς να προσδιορίζονται με ποια κριτήρια θα αποφασίζεται το αν η εκάστοτε υπόθεση θα διερευνηθεί από τον Συνήγορο ή θα παραπεμφθεί στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο. Επιπλέον, δεν διευκρινίζεται η δυνατότητα τυχόν ανάμειξης του Συνηγόρου στις υποθέσεις που αποφασίζει να παραπέμψει στα αρμόδια πειθαρχικά όργανα (πχ. με το να προβλεφθεί δικαίωμα ενστάσεώς του σε δευτεροβάθμιο πειθαρχικό όργανο). Περαιτέρω, σύμφωνα με το Άρθρο 1 παρ. 5, ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται επίσης υποθέσεων για τις οποίες έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής «ΕΔΔΑ») σε βάρος της Ελλάδας για παράβαση των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το κείμενο του ΣχΝ δεν οριοθετεί με ακρίβεια την στο εξής αρμοδιότητα του *Μηχανισμού* και περιορίζεται στην πρόβλεψη ότι ο Συνήγορος «επανεξετάζει την υπόθεση λαμβάνοντας υπόψη του ιδίως όσα έκανε δεκτά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και αποφασίζει επί της εκ νέου διερεύνησης της υπόθεσης». Επίσης, στην παράγραφο 6 ορίζεται ότι «[ο] Συνήγορος του Πολίτη, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητας του προς οίκοθεν διερεύνηση και διαμόρφωση σχετικού πορίσματος, γνωστοποιεί την απόφασή του για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης με όλα τα στοιχεία του φακέλου στην αρμόδια Υπηρεσία που δεσμεύεται από την ανωτέρω απόφαση και διατάσσει νέα έρευνα». Από τη διάταξη αυτή δεν προκύπτει με σαφήνεια και βεβαιότητα ποια είναι τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας στα οποία διατάσσεται η έρευνα αυτή.

Υπό το φως των ως άνω παρατηρήσεων, η ΕΕΔΑ προτείνει τη συνολική επανεκτίμηση των αρμοδιοτήτων του νέου Μηχανισμού με γνώμονα την επάρκεια²⁵ της διερεύνησης των περιστατικών αλλά και το σαφή προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων των εν γένει εμπλεκόμενων δημοσίων υπηρεσιών.

Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, οι αρχές του Κράτους οφείλουν να διεξαγάγουν μία εμπειριστατομένη και πραγματική έρευνα²⁶ που μπορεί να οδηγήσει στην αναγνώριση και

έχει ήδη απορριφθεί από τον Μηχανισμό διερεύνησης θα συνιστά ένα αρνητικό τεκμήριο επί της βασιμότητάς της με συνέπειες στην περαιτέρω διερεύνησή της. ΕΕΔΑ, [Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη "Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις"](#) *op. cit.*

²⁵ Commissioner for Human Rights, [Opinion concerning Independent and Effective Determination of Complaints against the Police](#), *op. cit.*, παρ. 67 και ενδεικτικά ΕΔΔΑ, *Ramsahai και λοιποί κατά Ολλανδίας* [ΤΕΣ] [αριθ. προσφ. [52391/99](#)], 15.5.2007, παρ. 324, και ΕΔΔΑ, *Mustafa Tunç and Fecire Tunç κατά Τουρκίας* [ΤΕΣ] [αριθ. προσφ. [24014/05](#)], 14.4.2015, παρ. 172.

²⁶ Ενδεικτικές πρόσφατες αποφάσεις, ΕΔΔΑ, *Jeronovičs κατά Λετονίας* [ΤΕΣ] [αριθ. προσφ. [44898/10](#)], 5.7.2016, παρ. 103, ΕΔΔΑ, *Bouyid κατά Βελγίου* [ΤΕΣ] [αριθ. προσφ. [23380/09](#)], 28.9.2015, παρ. 114-123, ΕΔΔΑ, *El-Masri κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας* [ΤΕΣ], [αριθ. προσφ. [39630/09](#)],

στην τιμωρία των υπευθύνων²⁷. Αυτή η πλευρά της θετικής υποχρέωσης δεν απαιτεί αναγκαστικά μία καταδίκη αλλά την πραγματική εφαρμογή των νόμων, ιδίως των ποινικών, για την εξασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης²⁸. Το αποτέλεσμα των ερευνών καθώς και των επακόλουθων ποινικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των ποινών που επιβάλλονται και των πειθαρχικών μέτρων που λαμβάνονται, έχουν κριθεί ως έχοντα καθοριστική σημασία²⁹. Άλλωστε, οι αρχές οφείλουν να έχουν λάβει όλα τα εύλογα μέτρα που διαθέτουν για να εξασφαλίσουν την συλλογή των αποδείξεων οι οποίες σχετίζονται με τα επίδικα πραγματικά περιστατικά³⁰.

Άρθρο 1 παρ. 1 και 2: Η αυτεπάγγελτη διερεύνηση

Το Άρθρο 1 παρ. 1 του ΣχΝ που οριοθετεί τις αρμοδιότητες του νέου *Μηχανισμού* προβλέπει ότι η αρμοδιότητά του αφορά «την οίκοθεν διερεύνηση ή την περαιτέρω προώθηση προς άσκηση πειθαρχικού ελέγχου στις αρμόδιες Υπηρεσίες, καταγγελιών».

Στο έβδομο εδάφιο της παραγράφου 2 του Άρθρου 1 του ΣχΝ, προβλέπεται ότι «[ο] Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως, μετά από πληροφορίες με συγκεκριμένα στοιχεία για περιστατικά της παραγράφου 1 και ιδίως όσων προέρχονται από δημοσιεύματα ή εκπομπές Μ.Μ.Ε. ή μετά από παραπομπή της υπόθεσης από τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα».

Η ΕΕΔΑ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόβλεψη της ως άνω αυτεπάγγελτης διερεύνησης, καθώς είχε διατυπώσει τη σύσταση να επιλαμβάνεται το Γραφείο αυτεπαγγέλτως περιπτώσεων, όταν για παράδειγμα υπάρχουν δημοσιεύματα στον Τύπο για περιστατικά κακομεταχείρισης³¹.

Εντούτοις, για λόγους συστημικής συνέπειας του κειμένου αλλά και για την αρμόζουσα ορατότητα της αρμοδιότητας αυτής, είναι προτιμότερο η σχετική διάταξη να προταχθεί στην παράγραφο 1 του Άρθρου 1 του ΣχΝ ή να αποτελέσει ξεχωριστή παράγραφο.

Επίσης, θα μπορούσαν να διευκρινιστούν και οι λοιπές περιπτώσεις πηγών από τις οποίες αντλεί πληροφορίες ο Συνήγορος του Πολίτη. Σύμφωνα, δε, με τις διεθνείς συστάσεις, όπως διαμορφώνονται και υπό το φως της νομολογίας του ΕΔΔΑ, διερεύνηση διενεργείται

13.12.2012, παρ. 182-185, ΕΔΔΑ, *Μοσανι και λοιποί κατά Ρουμανίας* [ΤΕΣ][αριθ. προσφ. [10865/09, 45886/07, 32431/08 και 17/09/2014](#)], 17.9.2014, παρ. 316-326.

²⁷ Βλ. μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, *Krastanov κατά Βουλγαρίας* [αριθ. προσφ. [50222/99](#)], 30.9.2004, παρ. 48, ΕΔΔΑ, *Çamdereli κατά Τουρκίας* [αριθ. προσφ. [28433/02](#)], 17.7.2008, παρ. 28-29 και ΕΔΔΑ, *Vladimir Romanov κατά Ρωσίας* [αριθ. προσφ. [41461/02](#)], 24.7.2008, παρ. 79 και 81.

²⁸ Βλ. μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, *Beganović κατά Κροατίας* [αριθ. προσφ. [46423/06](#)], 25.6.2009, παρ. 69 επ. και ΕΔΔΑ, *Ebcin κατά Τουρκίας* [αριθ. προσφ. [19506/05](#)], 1.2.2011, παρ. 29.

²⁹ Βλ. μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, *Gäfgen κατά Γερμανίας* [αριθ. προσφ. [22978/05](#)], 1.6.2010, παρ. 121.

³⁰ Βλ. μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, *Šečić κατά Κροατίας* [αριθ. προσφ. [40116/02](#)], 31.5.2007, παρ. 54.

³¹ ΕΕΔΑ, [Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη "Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις"](#) *op. cit.*

ανεξάρτητα από το αν κατετέθη καταγγελία σε βάρος της Αστυνομίας³². Μάλιστα, θα ήταν χρήσιμο ο *Μηχανισμός* να επιλαμβάνεται αυτεπαγγέλτως σε περιπτώσεις όπου τίθεται θέμα προστασίας του δημόσιου συμφέροντος³³. Τέλος, η αυτεπάγγελτη διερεύνηση, χωρίς να απαιτείται σχετική καταγγελία, είναι πολύ σημαντική σε περιπτώσεις θανάτου ή σοβαρού τραυματισμού κατά την κράτηση³⁴.

Άρθρο 1 παρ. 1: Καταγγελίες για «πράξεις [...] οι οποίες [...] αφορούν»

Είναι σημαντικό στην αρμοδιότητα ενός εθνικού μηχανισμού διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας να εμπίπτει η διερεύνηση όλου του φάσματος της αστυνομικής αυθαιρεσίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ παρατηρεί τα εξής:

- Παρόλο που στην έννοια των «πράξεων» του Άρθρου 1 παρ 1 του ΣχΝ περιλαμβάνονται τόσο οι πράξεις όσο και οι παραλείψεις, θα ήταν χρήσιμο να προκύπτει ρητά ότι στο πεδίο εφαρμογής του ΣχΝ εμπίπτουν και οι παραλείψεις των κρατικών οργάνων.
- Σύμφωνα με το Άρθρο 1 παρ. 1 περ. β. οι πράξεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΣχΝ αφορούν μεταξύ άλλων «παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας ή της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας». Η διατύπωση αυτή αποκλείει τον ενδεχόμενο δόλο. Επιπλέον δυσχεραίνει την επιβολή κυρώσεων διότι θα πρέπει πρώτα να αποδειχθεί δόλος. Θα ήταν επομένως, ορθότερο να καταργηθεί η φράση «εκ προθέσεως».
- Με βάση τη θεωρία και την έρευνα αλλά και τα κείμενα του ΟΗΕ είναι γνωστό ότι οι παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την αστυνομία όπως βασανιστήρια, διακριτική μεταχείριση κλπ αποτελούν ένα μόνον μέρος ενός ευρύτερου κύκλου βίας που πλαισιώνει τη διαφθορά (και εν μέρει «την προστατεύει)/συγκαλύπτει).

Επομένως, εκτός από την δικαιο-πολιτική/ανθρωπιστική διάσταση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου, υπάρχει και η οικονομική, που καθιστά σαφές και κατανοητό και το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπαράγονται αυτές οι παραβιάσεις και τη σχέση ανάμεσα στη διαφθορά, ιδίως τη μικρή διαφθορά και τους μηχανισμούς ανοχής συγκάλυψης και κοινωνικής οργάνωσής των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

³² Commissioner for Human Rights, *Opinion concerning Independent and Effective Determination of Complaints against the Police*, *op. cit.*, παρ. 7.

³³ *Ibid*, παρ. 40.

³⁴ *Ibid*, παρ. 49.

Δημιουργούνται έτσι κίνητρα που έχουν άμεσες επιπτώσεις στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και επομένως, τέτοιες περιπτώσεις δεν μπορεί να εξαιρούνται της διερεύνησης από έναν Εθνικό Μηχανισμό³⁵.

Στο πλαίσιο αυτό, το Άρθρο 1 παρ. 1 περ. δ του ΣχΝ θα ήταν χρήσιμο να αναδιατυπωθεί ως εξής: *«Κάθε άλλη παράνομη συμπεριφορά αυτοτελώς ή σε συνδυασμό με τα παραπάνω για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο ή η οποία ενέχει άλλου είδους διακριτική μεταχείριση λόγω χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου ή διενεργήθηκε με σκοπό το κέρδος ή τη συγκάλυψη διαφθοράς μέσω της εκμετάλλευσης της ευάλωτης ή υποδεέστερης θέσης του παθόντος, ο οποίος βρίσκεται στα χέρια του προσωπικού των Υπηρεσιών του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου».*

Άρθρο 2 παρ. 2 και 3: Διαδικασία υποβολής των καταγγελιών και διερεύνησης των περιστατικών από τον Εθνικό Μηχανισμό

Τόσο η διαδικασία υποβολής καταγγελιών όσο και η διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας πρέπει να πληροί συγκεκριμένες προδιαγραφές. Πρέπει μεταξύ άλλων η διαδικασία υποβολής να είναι προσβάσιμη και η διαδικασία διερεύνησης έγκαιρη.

Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ παρατηρεί τα εξής:

- Το ΣχΝ παρατηρεί ότι οι καταγγελίες υποβάλλονται στο Συνήγορο του Πολίτη, αυτοπροσώπως ή μέσω πληρεξούσιου. Θα ήταν χρήσιμο για την προάσπιση των δικαιωμάτων των καταγγελλόντων να προβλέπεται οικονομική στήριξη όσων την χρειάζονται ώστε να εκπροσωπούνται καταλλήλως ενώπιον του νέου *Μηχανισμού*³⁶.
- Σύμφωνα με το ΣχΝ οι καταγγελίες που υποβάλλονται στον *Εθνικό Μηχανισμό* πρέπει να είναι επώνυμες και γραπτές και να υποβάλλονται στο Συνήγορο του Πολίτη, αυτοπροσώπως ή μέσω πληρεξούσιου. Αν ο καταγγέλλων αδυνατεί να γράψει, η καταγγελία γίνεται προφορικός, καταγράφεται από υπάλληλο του Συνηγόρου του Πολίτη και συντάσσεται έκθεση στην οποία γίνεται ειδική μνεία της αδυναμίας του καταγγέλλοντος να γράψει.

³⁵ Committee against Torture, [Seventh annual report of the Subcommittee on the Prevention of Torture](#), CAT/C/52/2, 20.3.2014.

³⁶ Commissioner for Human Rights, [Opinion concerning Independent and Effective Determination of Complaints against the Police](#), *op. cit.*, παρ. 45.

Η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι θα ήταν χρήσιμο να προβλεφθεί ότι η υποβολή καταγγελίας δύναται να διενεργείται και μέσω επιστολής προς το Συνήγορο³⁷, ιδίως όταν πρόκειται για περιστατικά κακομεταχείρισης σε βάρος υπό κράτηση προσώπων.

▪ Σε περίπτωση θανάτου ή σοβαρών τραυματισμών των υπό κράτηση προσώπων, θα ήταν χρήσιμο να προβλέπεται τόσο η αυτεπάγγελτη όσο και η άμεση διερεύνηση των περιστατικών από τον *Εθνικό Μηχανισμό*³⁸. Στις περιπτώσεις αυτές η αποκλειστική προθεσμία των 3 μηνών που προβλέπεται από την παραγράφου 3 του Άρθρου 1 του ΣχΝ για την σύνταξη πορίσματος θα μπορούσε να συντμηθεί.

▪ Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του Άρθρου 1 του ΣχΝ «[ο]ι καταγγελίες πρέπει να είναι επώνυμες και γραπτές και να υποβάλλονται στο Συνήγορο του Πολίτη, αυτοπροσώπως ή μέσω πληρεξουσίου». Καθότι δεν προσδιορίζεται άλλως, προκύπτει ότι κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει τη δυνατότητα υποβολής καταγγελίας. Η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι θα ήταν αναγκαίο να προσδιοριστεί ενδεικτικά ο κύκλος προσώπων που έχουν δικαίωμα υποβολής καταγγελίας ώστε να καθίσταται σαφές ότι η δυνατότητα καταγγελίας ανήκει όχι μόνον στα θύματα αλλά και σε συγγενείς ή εκπροσώπους τους, στο ίδιο το προσωπικό που υπηρετεί σε Υπηρεσίες στις οποίες λαμβάνουν χώρα περιστατικά αυθαιρεσίας ή σε όποιον άλλο πολίτη έλαβε άμεσα ή έμμεσα γνώση περιστατικών αυθαιρεσίας. Κάτι τέτοιο μπορεί εναλλακτικά να περιέχεται δυνητικά στην αιτιολογική έκθεση.

Σε ό,τι ειδικά αφορά το προσωπικό των Υπηρεσιών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος ΣχΝ, είναι κρίσιμο να προβλέπεται στο κείμενο του νόμου η δυνατότητα του να προβαίνει και αυτό σε καταγγελίες ενώπιον του *Μηχανισμού* και να ενθαρρύνεται στην πράξη προς την κατεύθυνση αυτή³⁹. Το προσωπικό των Υπηρεσιών αυτών έχει στην πραγματικότητα δύο επιλογές: ή θα «κάνει πως δεν βλέπει» και άρα υπό μία έννοια ανέχεται και συγκαλύπτει ή θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι κάθε του κίνηση για να καταγγείλει περιστατικά αυθαιρεσία θα του διασφαλίζει σε ένα πρώτο στάδιο απόλυτη προστασία μέσω της απόλυτης εχεμύθειας ενώ σε ένα δεύτερο στάδιο θα πρέπει να υπάρχει μια ουσιαστικότερη ασφάλεια.

Σε κάθε περίπτωση, θα ήταν σκόπιμο να τύχει ιδιαίτερης προσοχής μια πρόσθετη διάταξη που θα αφορά την προστασία κάθε καταγγέλλοντος τόσο διοικητικά όσο και ουσιαστικά.⁴⁰

³⁷ *Ibid*, παρ. 46.

³⁸ *Ibid*, παρ. 49.

³⁹ Βλ. και *Ibid*, παρ. 54.

⁴⁰ Committee against Torture, *Concluding observations of the Committee against Torture*, *op. cit.*, παρ. 13 περ. d).

- Το Άρθρο 1 παρ. 2 εδ. 4 προβλέπει ότι «[α]ν ο καταγγέλλων αγνοεί την ελληνική γλώσσα, μπορεί να παραστεί με διερμηνέα». Η δυνατότητα παράστασης με διερμηνέα είναι πολύ σημαντική και διασφαλίζει τα δικαιώματα του καταγγέλλοντος κατά τη διαδικασία. Για το λόγο αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει ξεχωριστή παράγραφο το τμήμα της παραγράφου που ακολουθεί το σχετικό χωρίο και να διευκρινιστεί περαιτέρω ότι αν ο καταγγέλλων αγνοεί την ελληνική γλώσσα ή άλλη γλώσσα με την οποία να μπορεί να επικοινωνεί με το Συνήγορο του Πολίτη παρίσταται με διερμηνέα της επιλογής του ή του Συνηγόρου του Πολίτη, χωρίς να επωμίζεται ο ίδιος τα έξοδα⁴¹.
- Από το γράμμα της παραγράφου 2 του Άρθρου 1 του ΣχΝ δεν προκύπτει προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να υποβάλλεται η καταγγελία. Στο πλαίσιο αυτό θα ήταν σκόπιμο να διευκρινιστεί ρητά ότι η καταγγελία μπορεί να υποβληθεί οποτεδήποτε.

Άρθρο 1 παρ. 5 και 6: Υποθέσεις για τις οποίες έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση του ΕΔΔΑ

Όπως και υπό το καθεστώς του Ν 3938/2011, έτσι και υπό το παρόν ΣχΝ, «[ο] Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται επίσης υποθέσεων για τις οποίες έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε βάρος της Ελλάδας για παράβαση των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ν.δ. 53/1974), με την οποία διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική έρευνα ή την εκδίκαση της υπόθεσης». Στο πλαίσιο αυτό, «[ο] Συνήγορος του Πολίτη, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητας του προς οίκοθεν διερεύνηση και διαμόρφωση σχετικού πορίσματος, γνωστοποιεί την απόφασή του για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης με όλα τα στοιχεία του φακέλου στην αρμόδια Υπηρεσία που δεσμεύεται από την ανωτέρω απόφαση και διατάσσει νέα έρευνα, σύμφωνα και με όσα γίνονται δεκτά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».

Όπως είχε και παλαιότερα παρατηρήσει η ΕΕΔΑ, η διάταξη αυτή στην ουσία προβλέπει περίπτωση επανάληψης της διαδικασίας ακολουθώντας σε ένα βαθμό τα πρότυπα του άρθρου 525 ΚΠΔ (επανάληψη της διαδικασίας) και του άρθρου 49 του ΠΔ 120/2008 «Πειθαρχικό Δίκαιο Αστυνομικού Προσωπικού» (επανάληψη πειθαρχικής δίκης). Στο πλαίσιο αυτό η διατήρησή της και υπό το παρόν ΣχΝ κρίνεται θετική. Και πάλι όμως οι αρμοδιότητες του Εθνικού Μηχανισμού οριοθετούνται στενά⁴².

⁴¹ Βλ. γενικά [Φάκελος ΕΕΔΑ για το Δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών](#) (2015).

⁴² Αντιπαράβαλε επί παραδείγματι ΕΔΔΑ, *Zontul κατά Ελλάδος* [αριθ. προσφ. 12294/07], 17.1.2012, ιδίως παρ. 99 (Το ΕΔΔΑ εκφράζει τις αμφιβολίες του σχετικά με την ύπαρξη μίας σε βάθος και αποτελεσματικής έρευνας στο πλαίσιο των πειθαρχικών διαδικασιών σε βάρος αξιωματικού της Ελληνικής ακτοφυλακής. Η υπόθεση συγκεκριμένα αφορούσε το βιασμό με κλομπ ενός μετανάστη στο στρατόπεδο των αιτούντων άσυλο, από έναν

Άρθρο 1 παρ. 8: Εξέταση από τα πειθαρχικά όργανα των υποθέσεων που προωθούνται από τον Εθνικό Μηχανισμό

Σύμφωνα με το Άρθρο 1 παρ. 8 του παρόντος ΣχΝ «[τα] πειθαρχικά όργανα της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος, και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης υποχρεούνται να εξετάζουν κατά προτεραιότητα κάθε πειθαρχική υπόθεση που τους προωθείται από το Συνήγορο του Πολίτη και αφορά πράξεις της παραγράφου 1 [...]». Θα ήταν προτιμότερο ο νομοθέτης να προσδιορίσει το αψότερο χρονικό όριο για τη διενέργεια της, κατά τα ανωτέρω, εξέτασης της υπόθεσης. Θα μπορούσε όπως και στην περίπτωση του Άρθρου 1 παρ. 3 εδ. 1 να τεθεί τρίμηνη προθεσμία, προβλέποντας την «κατά προτεραιότητα και, εν πάση περιπτώσει, εντός τριών μηνών» εξέταση της υπόθεσης, με δυνατότητα αιτιολογημένης απόκλισης.

Άρθρο 2 παρ. 3: Έρευνα-Πληροφόρηση-Ευαισθητοποίηση-Εκθέσεις

Σύμφωνα με το Άρθρο 2 παρ. 3 του παρόντος ΣχΝ, ο *Εθνικός Μηχανισμός* «διενεργεί έρευνες, μεριμνά για την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των πολιτών επί σχετικών θεμάτων και δημοσιεύει σχετικές ειδικές εκθέσεις. Οι εκθέσεις αυτές περιλαμβάνουν και εισηγήσεις μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση των περιστατικών αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης και κοινοποιούνται στον Αναπληρωτή Υπουργό Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, αρμόδιο για θέματα Προστασίας του Πολίτη, στον Υπουργό Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων».

Τα ζητήματα που ρυθμίζει η ως άνω παράγραφος θεωρούνται κεφαλαιώδους σημασίας για την θεσμική αποστολή ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού μηχανισμού διερεύνησης περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας⁴³, καθότι εξασφαλίζουν την ενημέρωση των πολιτών, την αποτελεσματική απόδοση ευθυνών και την συνακόλουθη εδραίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο νέο Μηχανισμό.

αξιωματικό της Ελληνικής ακτοφυλακής ο οποίος τον επέβλεπε. Ο προσφεύγων παραπονέθηκε επίσης ότι οι αρχές αρνήθηκαν να του επιτρέψουν να εξεταστεί από το γιατρό που βρισκόταν στις εγκαταστάσεις και ότι οι υπεύθυνοι δεν είχαν επαρκώς τιμωρηθεί καθώς το Εφετείο δε θεώρησε ότι ο βιασμός του με κλομπ συνιστούσε διακεκριμένη μορφή βασανισμού) και ΕΔΔΑ, *Sakir κατά Ελλάδος* [αριθ. προσφ. 48475/09], 24.3.2016 (Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπίστωσε σειρά ελλείψεων κατά τη διερεύνηση της επίθεσης. Συγκεκριμένα, παρόλο που οι αρχές είχαν τον χρόνο δεδομένου ότι ο προσφεύγων, θύμα ρατσιστικής επίθεσης, κρατήθηκε στο ΑΤ δεν ζητήθηκε από το θύμα να καταθέσει ή/και να «αναγνωρίσει» τα άτομα που είχαν υποδειχτεί ως κύριοι δράστες από τον αυτόπτη μάρτυρα ή και άλλα άτομα τα οποία συμμετείχαν σε παρόμοιες επιθέσεις εκείνη την χρονική περίοδο. Επιπλέον, οι αστυνομικές και εισαγγελικές αρχές δεν προσπάθησαν να διαπιστώσουν λεπτομερώς τη φύση και την αιτία των τραυμάτων που προκλήθηκαν στο θύμα με τη βοήθεια ιατροδικαστή, τα συμπεράσματα του οποίου θα μπορούσαν να δια φωτίσουν τις τεχνικές πτυχές της επίθεσης και να συμβάλουν στον εντοπισμό των δραστών).

⁴³ Commissioner for Human Rights, [Opinion concerning Independent and Effective Determination of Complaints against the Police](#), *op. cit.*, ιδίως παρ. 74 επ.

Μάλιστα, τα όσα στοιχεία περιλαμβάνονται στην ως άνω ρύθμιση, αποτελούν υλικό, το οποίο είναι απαραίτητο να κοινοποιείται προσηκόντως όχι μόνο στα κυβερνητικά όργανα αλλά και στην ΕΕΔΑ, τον Εθνικό Θεσμό Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΘΑΔ) της Ελλάδας. Δεδομένου ότι οι κατά νόμο αρμοδιότητες της ΕΕΔΑ (Άρθρο 1 παρ. 5 Ν 2667/1998) περιλαμβάνουν τη διαρκή παρακολούθηση θεμάτων που άπτονται των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τη δημόσια ενημέρωση και την προώθηση της σχετικής έρευνας, την ανταλλαγή εμπειριών σε διεθνές επίπεδο με ανάλογα όργανα διεθνών οργανισμών και τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής σε θέματα του αντικειμένου της, η επίσημη γνώση των εκθέσεων του *Εθνικού Μηχανισμού* από την ΕΕΔΑ είναι αναγκαία για τη αδιάλειπτη εκτίμηση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου που σχετίζονται με την λειτουργία του νέου αυτού θεσμού.